

ACC. N:R M. 15831: 1-7.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Ester Nilsson, Tärvelsås*
Härad: *Kinnerwald* Berättare: *Anders Nilsson, "*
Socken: *Tärvelsås* Berättarens yrke: _____
Uppteckningsår: *1935* Född år *1876* i _____

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

Julseder. s. 1-7.

Skriv endast på denna sida.

Samla julredor i min hemtrakt.

Tidigt på morgonen på julafton började Småland
man julfirandet med att på väggarna i största Ironobergs
gan uppspika bonader, på vilka voro målade län
scener ur bibeln och dylikt. Ej sällan hade Kinnevalds
målaren sökt skildra även händelser ur det härad
dagliga livet, s. ex. Wärnemo marknad. Under Tävelsäs
varje bild hade målaren i ord lämnat en tydlig socken
ning av bildens. Varje jul vara dessa bilder
liksom nya för sinnet.

Vidare, på hyllorna längs med väggarna
stodo koppar, mässings- och järnkärl, vilka voro
blanka och finskurade. Silverstapen hade sin
plats på gavelhyllan. Alla hemmets guldredor,
såsom silverkedjor, spänner, dukar och färlä-
den upphängdes i paket. Över golvet utbreddes

långkalm och därefter inflyttades julbordet, på vilket utbreddes en skinande vit linneduk. På bordet placerades julhöarna, juljusen och sovelpaten. Varje barn och fjänare fick sin julhö, bestående av större och mindre kakor lagda på varandra. Den nedersta kakan var störst och de följande allt mindre och mindre. Vattnet

och ved inbars i stugan i sådant myckenhet, att det räckte under de första helgdagarna. Detta gällde även vattnet för kreaturen i sadugården. Under julen skulle man ge kreaturen hö av bästa sort som fanns, och vattnet skulle uppblandas med havremjöl.

På julaftonen var middagen färdig kl. 2 på e. m., då doggade man i grytan. Lovet upptogs ur grytan, innan doggingen skulle bryta och lades på ett stort träfat, som sattes på bordet.

Ölkannen, fylld med det bästa julölet, gjorde under doppringen flera gånger sin rond bland familjens medlemmar.

Före aftonmåltiden gick man ut i ledugården och gav kreaturen nattfoder och sålade om för dem, att julen var kommen.

Sedan alla sysslor för dagen för rättats och maten för julkvällen var färdig och framsatt på bordet, tändes de hemstäfte julljusen. Så lästes bordsbönen och därefter intogs den gemensamma högtidliga måltiden. Lutfisk och grät vara självskrivna rätter. Vid varje tillfälle låg en julakägg. Dessa bröd fingo inte ätas upp förrän dagen efter Trettondagen.

Gräten var naturligtvis en av de förnämsta rätterna under julen. I mitten av grätfatet fanns en för djupning, i vilken låg en

stor smärklimp, där gräsen först doppades, in-
nan man åt den. Till gräsen skulle man
alltid rimma. Efter slutad måltid läses bords-
böner och sjöngs julpsalmer.

När julaftonen nalkades sitt slut, bestod
sista akten i högtidligheten däri, att man
lände julbrasan. När brasan var utbrunnen
lade man sig att sova. Den av familjen, som
ej skulle gå i kyrkan i julottan, vakade
under hela natten för att vakta Guren, ty
dessa skulle brinna hela natten.

De man i allmänhet var grundligt utträt-
ad efter det myskna nattvaket och dels efter
stöket före jul, var det för de flesta ganska
svårt att hålla sig vakna, när man tidigt på
morgonen besökte julottan i kyrkan. För att
hålla sig vakna under predikan låta de man

liga kyrkobeökarna sina snusdosor och tobaks-
dosor vandra från man till man hela bänke-
raden igenom. Kvinnorna följde männens ex-
empel och drogo upp ur sina fickor vackra
dosor, fyllda med kyrkkyddor: ingefära,
socker o. d. Därav bjödo de granntvinnorna
i bänken.

När gudstjänsten var slut, skyndade
alla mot hemmet. Juldagsmorgonen fick man
inte stanna på kyrkbänken och prata med
vänner och bekanta. Den, som kom först hem
från kyrkan, staddes skola få sin gräda först
inbärgad under det kommande året.

Under juldagen höll man sig inomhus.
Det har varit gängse bruk på landsbygden
att ej gå någonstans på juldagen. Men om

någon kom till ett främmande hus under
julkhelgen, skulle han fågnas med mat
och dryck. Blev han ej bjuden på något
kallades det att han fick bära ut julen.

Annandag jul skulle såväl män som
kvinnor kläda sig synnerligen fint, fram-
för allt i de kläder och prydnader, som
man fått i julgåvor. Därefter begav man
sig till kyrkan. Annandagen gjorde man
sig ingen brådskas med kumreson utan
kännade för att språka med vänner och bekanta.

Tredjedagen började julkalasen, och des-
sa fortgingo sedan dag efter dag hela jul-
len till Fjogondedag Knut, då kördes jul-
len ut, och arbetsveckan började igen.

M. 15831:7.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Meddelat av Anders Nilsson född den 3/1/96
Stenlanda Fävelsä

Esther Nilsson den 6/1/1935

Stenlanda, Fävelsä